

VN/1946/2024

Valtioneuvoston oikeuskansleri

Lausuma liittyen lausumapyyntöön OKV/1772/10/2023

Vastauksena lausumapyyntöön toteamme seuraavaa:

Kaikissa kanteluissa mainituissa hallituksen esityksissä on kyse budjettilaeista. Hallituksen oli annettava esitykset budjettilaeista eduskuntaan 9.10.2023 mennessä. Esitykset perustuivat pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmaan, joka ohjasi sekä aikataulun, mittakaavan että sisällön osalta esitysten valmistelua.

Säädösvalmistelun kuulemisohjeen mukaan säädösehdotuksista pyydettyjen kirjallisten lausuntojen antamiseen varataan aikaa vähintään kuusi viikkoa ja laajoissa hankkeissa vähintään kahdeksan viikkoa. Ohjeen mukaan lausuntoaika voi olla vain perustellusta syystä mainittua lyhyempi. Syy lyhyille lausuntoajoille olivat toisaalta eduskunnan budjettikäsittelyn aikataulu ja toisaalta hallitusohjelmaan kirjattu julkisen talouden säästöjen toimeenpano.

Suomen julkisen talouden tilanne on kestävä. Siksi hallitus on priorisoinut ohjelmassaan työllisyyden, talouskasvun ja julkisen talouden vahvistamisen. Näitä uudistuksia hallitus halusi edistää hallitusohjelman mukaisesti ensimmäisestä budjetista alkaen.

Hallitusohjelma julkaistiin ja hallitus nimitettiin 20.6.2023. Budjettilakien valmistelu käynnistyi niin pian kuin mahdollista hallituksen nimittämisen jälkeen. Oman haasteensa valmisteluaikatauluun ovat tuoneet virkakunnan ansaitut vuosilomat, jotka ajoittuivat pääosin heinä-elokuulle.

Kaikki esitykset perustuivat hallitusohjelmaan. Kansalaisyhteiskunnan edustajilla oli siis ollut mahdollisuus muodostaa näkemyksiä ja ottaa esitysten keskeisimpään sisältöön kantaa hallitusohjelman julkaisusta lähtien. Näin useat tahot myös toimivat. Hallituksen esityksiin oli myös mahdollisuus ottaa kantaa ja vaikuttaa lausuntoajan jälkeen eduskuntakäsittelyn aikana.

Jokainen hallituksen esitys sisälsi arvioinnin muutosten vaikutuksista esimerkiksi kotitalouksien toimeentuloon. Lisäksi vaikutusten arvioinnin parantamiseksi ja avoimuuden lisäämiseksi STM ja VM valmistelivat eduskunnan valiokuntien käyttöön sosiaaliturva- ja veromuutosten yhteisvaikutusten arvioinnin vuoden 2024 talousarviota koskien.

VN/1946/2024

Yhteisvaikutusten arviointia ei toimitettu vain eduskunnan valiokuntien hyödynnettäväksi, vaan se julkaistiin näkyvästi ministeriön verkkosivuilla, sosiaalisessa mediassa ja tiedotusvälineiden välityksellä hallituksen budjettiesityksen julkaisun yhteydessä. STM:n ja VM:n valmistelemat muistiot sisälsivät kattavan arvioinnin muutosten yhteisvaikutuksista erilaisten kotitalouksien käytettävissä oleviin tuloihin, tulojakoon, työnteon kannustimiin ja työllisyysasteeseen.

Koska lyhyet lausuntoajat johtuivat ennen kaikkea eduskuntavaalivuoden budjettivalmistelun tiukasta aikataulusta, olisi hyvä käydä julkista keskustelua siitä, miten kautensa aloittanut hallitus voi tuoda hallitusohjelman mukaisia budjettilakeja eduskuntaan myös hallituksen ensimmäisen budjettiesityksen yhteydessä. Tämä koskee etenkin sellaisia tilanteita, joissa julkisen talouden kestävyys on koetuksella ja säästöpäätösten toimeenpanolle on akuutti tarve. Valmistelu- ja lausuntoaikojen pidentämiseksi voisi olla perusteltua harkita eduskuntavaalien siirtämistä esimerkiksi kuukaudella aikaisemmaksi. Tämä harkinta kuuluu kuitenkin ensisijaisesti puoluesihteereille.

Eduskuntavaaleja seuraavat hallitusneuvottelut kuormittavat valtioneuvoston henkilöstöä. Virkahenkilöiden työpanosta vaaditaan sekä neuvotteluiden aikana että niiden jälkeen kesäkaudella, johon osuu myös lomakausi. Hallituksen vaihdos on ajankohta, jossa on selvästi kasvanut tarve henkilöstöresursseille.

Helsingissä 24.1.2024

Sanni Grahn-Laasonen

Sosiaaliturvaministeri

Arto Satonen

Työministeri